
Eva TIMAR

IZ ANEKTIRANE MAĐARSKE U NEMAČKI LOGOR

Eva Timar je jedino dete Julija i Julije Balog, rođene Šoltes. Rođena je u Somboru 30. marta 1926. godine. Majka je stradala u zloglasnom Aušvicu. Završila je Tehnički fakultet u Beogradu i radila kao građevinski inženjer do penzionisanja. Ima sina Aleksandra-Sašu, kćerku Lidiju i četvoro unučadi.

Moji roditelji su bili mađarski Jevreji. Otac Julije Balog, rođen 1896, završio je studije u Budimpešti, a kao diplomirani građevinski inženjer nastanio se 1922. u Somboru. Majka Julija Šoltes, rođena 1903, odrasla je u Košicama (današnja Slovačka). Venčali su se 1924. i do 1944. živeli u Somboru. U našem domu vladala je topla porodična atmosfera.

Taj lep harmoničan život moje porodice je naglo prekinut izbijanjem rata i posebno kad je mađarska vojska u aprilu 1941. okupirala Bačku. Već za vreme vojne mađarske uprave, do septembra 1941, kod nas Jevreja je zavladao stalan strah. Bilo je ubijanja (u gradu je ubijeno šest Jevreja), hapšenja talaca, zahtevane su i oduzete ogromne sume novca koje su Jevreji morali da sakupe, a muškarci su nedeljama bili na prinudnom radu, gde su nemilosrdno zlostavljani i ponižavani.

Sa prestankom vojne i uspostavljanjem mađarske civilne uprave, napetost je donekle popustila i život se kako-tako normalizovao. Sa ostalim jevrejskim đacima nastavila sam da pohađam gimnaziju. U školi je prema nama Jevrejima bila tolerantna većina i profesora i đaka.

U leto 1942, veliki broj Jevreja muškaraca starosti od 21 do 45 godina odveden je na Istočni front, u Ukrajinu, gde su gotovo svi stradali pod najsurovijim uslovima. Mislim da su se u Sombor vratila samo njih šestorica. Našu porodicu je mimoišla ta nesreća pošto je moj otac imao više od 45 godina, pa smo ostali zajedno u našem domu. Međutim, usled rigoroznih antijevrejskih zakona bila je ugrožena naša egzistencija zato što moj otac nije imao stalan posao, ali se moglo nekako živeti.

U proleće 1944. poverovali smo da je najgore prošlo i da smo izbegli tragičnu sudbinu Jevreja iz drugih delova Jugoslavije. Sovjetska Crvena armija je stigla do severne granice Mađarske, ali je Hitler 19. marta 1944. preplavio vojskom Mađarsku. Time je naša sudbina bila zapečaćena. Usledio je veliki broj antijevrejskih naredaba, svakodnevno neke nove, sve moguće zabrane i ograničenja, uz obavezno nošenje žute trake. Škola je prestala da radi, ali je nama jevrejskim učenicima i dalje bilo dozvoljeno da se sa ostalima spremamo za maturu. Položila sam pismeni ispit, a na dan usmenog bila sam u vagonu za Aušvic.

Moj otac je odveden još prvih dana aprila sa delom somborskih Jevreja muškaraca. Iz Sombora su prebačeni u logor u Bačkoj Topoli. Majka i ja smo se tada preselile kod najbližih prijatelja, takođe Jevreja, pošto nam je stan rekviriran za Mađare. Sve je trajalo kratko i teklo ubrzanim tempom. Krajem aprila započelo je masovno hapšenje i odvođenje svih Jevreja. Akcija je trajala četiri dana. Majka i ja smo uhapšene među prvima i već sutradan smo prebačene u Baju, a u noći između 27. i 28. aprila sprovedene smo sa grupom žena u logor u Bačku Topolu. Tamo su nas u zoru 29. aprila ukrcali u vagone.

Mog oca su sa nekolicinom inženjera i lekara zadržali u Bačkoj Topoli sve do pred oslobođenje, kada su ih prebacili u Budimpeštu. Tamo je krajem oktobra pao u ruke mađarskim fašistima njilašima. Otac je prošao mukotrpan put peške do Mauthauzena, pa do Gunskirhena, gde je oslobođen početkom maja 1945. godine.

Majka i ja smo se našle u mračnom vagonu, stisnute tri dana i tri noći sve do Aušvica. Nismo znale da od takvog transporta postoji još nešto strašnije. U docnijim transportima bili su zajedno muškarci, žene, deca, stari i bolesni, i to po devedeset u jednom vagonu. A mi smo bile odabrana ekipa, starosti od 16 do 50 godina, sposobne za rad. Kakva za bluda! Od tri hiljade ljudi iz transporta, u logor je ušlo manje od četvrtine, a preživelo je znatno manje. U toku putovanja su nas nekoliko puta

pustili pred vagone. Tu smo se oprostili od ljudskog dostojanstva, izloženi pogledima žandara i esesovaca.

AUŠVIC–BIRKENAU

Kompozicija se zaustavila. Već toliko puta opisana rampa, urlanje esesovaca, poziv: „Wer kann laufen?“ („Ko može da trči?“). Odvajanje mlađih od starijih.

Krenuli smo u koloni ne osvrćući se na one koje će prevesti kamionima jer ne mogu toliko pešačiti. Videćemo se posle, zar ne? Prolazimo pored logorašica čudnih praznih pogleda. Ulazimo u veliku baraku i u njoj provodimo ceo dan. Tetoviranje brojeva, davanje ličnih podataka. Povremeno se pojavi neka od logorašica i donese „čaj“, odvratnu smrdljivu crnu tečnost. Tek pred veče ulazimo u kupatilo, skidamo odeću i stojimo gole u dugačkom hodniku. Pored nas prolaze Nemci i poneki muškarac logoraš. Stid?! Pa to nije više za nas, to je za ljude. Šišanje, prskanje nekom dezinfekcionom tekućinom, što su obavljale logorašice Jevrejke, veoma osorne i hladne. Nekoliko minuta pod tuš, zatim po veš, cipele (rasparene), pa tzv. haljinu. Izgledale smo jadno, cvokotale, gladne i žedne. Postrojili su nas pred kupatilom i povelu nas je naša Blokelteste blokova Fani, slovačka Jevrejka, dugogodišnji stanovnik Aušvica. Na naša pitanja gde su ostali i otkuda dolazi dim izbegla je odgovor. Smestile smo se po „kojama“ (kvadratne pregrade na sprat), nas šest u jednoj.

Prebrojavanje dva puta dnevno, kad smo satima stajale gladne i promrzle u hladnim jutrima. Rečeno nam je da ćemo ostati šest nedelja u karantinu, a posle će nas rasporediti po radnim komandama.

Jutra su bila užasna. Sanjam da sam kod kuće, a onda me iz sna probudi poziv na ustajanje. Prvi put sam u Aušvicu čula jidiš i poljski. Na smenu smo morale donositi kafu iz kuhinje. To je bilo strašno. Po mraku smo se spoticale noseći teške kante i prosipale po nogama vruću tečnost. Jurnjava u zahod. Posle toga „umivanje“, brzo natrag u blok, nameštanje slamarica na „kojama“, pa prozivka.

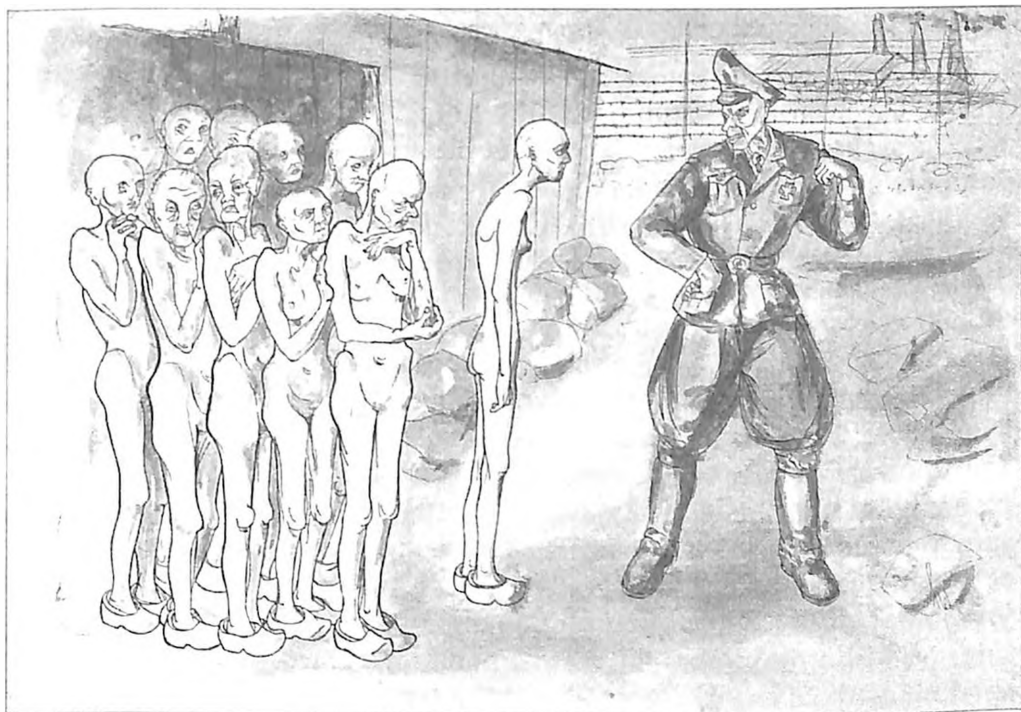
Ja sam se krajem druge nedelje razbolela od šarlaha. Šest nedelja sam provela u logorskoj bolnici – reviru. Lekarke su uglavnom bile Poljkinje. Poneka lekarka je bila poljska Jevrejka. Naravno, u tim užasnim uslovima bilo je teško lečiti druge i lečiti sebe. Revir je svakodnevno obilazio Mengele u pratnji doktorke Ene, visoke samouverene slovačke Jevrejke iz Prešova.

U vreme mog boravka, od maja do juna 1944, u reviru je započela najmasovnija i najubrzanija akcija ubijanja u istoriji Birkenaua. Krematorijumi i gasne komore bili su u punom pogonu jer su transporti sa Jevrejima, pretežno iz Mađarske, pristizali danonoćno. Plamen je sukljao iz četiri dimnjaka Birkenaua, a vazduh je bio prezasićen zadahom izgorelog mesa. Čuli smo zvižduke lokomotiva, osobito noću. Uurlanje esesovaca. U to vreme smo već bile „prosvećene“: objašnjeno nam je da dimnjaci ne pripadaju pekarama, a Nemci su nas informisali (svakodnevno) da se iz Aušvica može izaći samo tim putem – kroz dimnjak! Stizali su transporti. Znala sam dan kad su stigle moja baka, bolesna tetka i mala sestričina. Beskrajno sam ih volela i nisam imala nikakvu iluziju u vezi sa njihovom sudbinom. A suze su mi usahle; osećala sam jedino tup dubok bol koji nije prestajao. Neće nikad ni prestati.

Spomenula sam da sam u Aušvic–Birkenau stigla sa mojom majkom, koja je tada imala četrdeset jednu godinu. Bila sam sa njom šest meseci, dok je nisu selektirali. O njenom stradanju, izdvajanju u blok smrti (blok 25) i strašnoj smrti u gasu, ja jednostavno ne mogu pisati.

Kada je isteklo obaveznih šest nedelja, koliko traje šarlah, pustili su me iz bolnice revira i doveli u „saunu“ (kupati) radi raspoređivanja u neki blok i radnu komandu. Dok sam bila u reviru, ceo moj transport, odnosno onaj deo koji je ušao u logor, raspoređen je po komandama: Union i Veberaj (Weberei), vojna industrija, dok su „Kanada“ i „Brežinka“ bili stovarišta stvari oduzetih od onih koji su pristigli novim transportima. Zahvaljujući zauzimanju šefice bloka, češke Jevrejke Elene, kod koje je bila raspoređena moja majka, i ja sam dospela u njen blok. Tu je bila smeštena komanda „Brežinka“. Radile smo u noćnoj smeni, nedeljama, u vreme pristizanja mađarskih Jevreja. Taj rad nije bio fizički naporan, ali... Svake večeri pešaćile smo na rad oko pet kilometara, a ujutro se vraćale u logor, B-Lager (karantin je bio u A-Lageru). Komanda „Brežinka“ se nalazila u velikim barakama koje su bile pretrpane raznoraznom „robom“. U neposrednoj blizini nalazila se sauna za pristigle, a iza živice, nedaleko od „Brežinke“, bili su gasna komora i krematorijum. Mi smo tokom cele noći sortirale stvari po vrstama. Noći na radu su bile još nekako podnošljive, ali jutro – užasna! Pošto su transporti stizali tako reći neprekidno, svakog jutra smo bile svedoci potrebnih prizora dok smo stajale postrojene preko puta kupatila. Vidale smo kolone pristiglih iz daleka. Baka vođi unuča, majka nosi bebu na rukama. I još takvih prizora... U prolasku pored krematorijuma, uvek su nas terali da trčimo i nismo smele da zastajemo. A iza živice se čuo žagor nesrećnika koji nisu ni slutili gde se nalaze, kuda ih vode i šta ih čeka.

Sredinom jula prestali su mađarski transporti, pa je komanda „Bre-
žinka“ rasformirana. Dospela sam u blok sa Poljkinjama i Ukrajinkama
na rad u „Ausenskomando“ – rad napolju. Ne znam šta je bilo strašnije,
dani ili noći. Danju je sunce nemilosrdno pržilo. Kopanje dubokih ro-
vova, prenošenje zemlje, žeđ, batine, psovke. Nenavikle na fizički rad,
naš slab učinak je pored snažnih Poljkinja i Ukrajinki, koje su pretežno
bile sa sela, bio više nego uočljiv. A posledice? Batine, batine, batine!
Predradnice – takođe Poljkinje i Ukrajinke – nisu nas štedele što se tiče
fizičkog zlostavljanja, a da i ne govorimo o psovkaama koje su nam stal-
no upućivale. Bile smo im strane, iz drugog sveta.

*Selekcija – odabiranje za gasnu komoru pri kojem stariji, slabi i deca
do 15 godina nisu imala šansu da prežive (rad češke slikarke Helge
Veisove, Jevrejke, takođe bivšeg logoraša)*

U podne smo imale pola sata predaha za ručak – porciju čorbulja-
ka od stočne repe. Rad se završavao kasno posle podne. Ni povratak u
blok nije donosio olakšanje. Posle pešačenja do logora stajale smo sati-
ma da bi nas prebrojali. Večera – parče hleba i margarina, kriška „vur-
sta“. Borba za mesto kod česme, za mesto u zahodu. Pošto smo bile
u mešovitom bloku, a šef je bila Poljkinja (panji Zoša, kriminalka sa
zelenim trouglom), nije teško zamisliti kakav nam je bio položaj. Mi

Jevrejke smo spavale u mračnim rupama ispod „koja“. Pacovi su po celu noć trčali po nama. Blok je u vrelin letnjim noćima vrveo od stenica.

Iako su prestali transporti iz Mađarske, i dalje je bilo velikih zahvata eksterminacije. Stravična je bila noć likvidacije ciganskog logora, kad su porodice zajedno odlazile pod gas, zatim pražnjenja češkog logora: kompletne porodice dovedene iz Terezina da bi još mesecima živele tu u Birkenauu, a onda bile podvrgnute tzv. posebnom tretmanu (SB – Sonderbehandlung) u krematorijumu.

Ja sam se ponovo razbolela. Noga, stalno izložena suncu, buknila je u gnojnim ranama i opet sam dospela u revir. Bila je jesen, a tada su redovno vršene selekcije – odabiranje za gasne komore. Pred nama se 13. oktobra pojavio Mengele sa svojom svitom. To je već danima očekivano sa strahom. „Jüedinnen herunter! Ausziehen!“ („Jevrejke dole! Skinite se!“) Prolazile smo pred njim gole, a on je odlučivao ko može, a ko ne treba dalje da živi. „Nepodobnima“ je zapisan broj sa ruke, a potom je sledilo vreme čekanja, dok ih jedne noći nisu odveli.

Prilikom jedne od poslednjih selekcija izgubila sam majku.

U BERGEN-BELZENU 28. OKTOBRA 1944.

Dim je kuljao, jarkocrven plamen je sukljao iz dimnjaka. „Blocksperrre!“ („Zatvaranje bloka!“). Ceo logor je bio u stanju pripravnosti. Transport. „Entlausung!“ („Razlaz!“). U sauni gde sam stajala u košmaru, psihički slomljena, prišla mi je Vera Rip: „Znam šta se desilo. Ja sam to preživela pre šest meseci. Ostaćemo zajedno.“ Trgla me je sa ivice beznađa. Transport za Bergen-Belzen. Put je trajao danima. U to vreme, taj logor još nije bio pretrpan, nije bilo epidemija tifusa kao docnije, nije bilo dimnjaka, dima i plamena, zadaha izgorelih tela. Prvih dana smestili su nas u šatore, ali se naš šator jedne noći srušio usled nevremena. Posle toga premeštene smo u barake. Bile smo dve u krevetu, ja sa Verom. Želela sam da verujem dobronamernim obmanjivanjima prijatelja da ONO na kraju u Aušvicu nije bila „selekcija“ nego transport. Dolazili su novi transporti iz Aušvica koji je postepeno evakuisan, a sa transportima zloglasni komandant Kramer. Ujutro 18. decembra prozivka, biranje za transport. Vera i ja smo se sakrile. Posle podne druga prozivka, pa smo zašle iz skrovišta. Naravno da se nikad nije znalo šta je bolje učiniti, koji će transport doneti nešto bolje. Bile smo zle sreće: odveli su nas u Braunšvajg.

Tu smo od 18. decembra 1944. Nema bodljikavih žica sa strujom visokog napona, nema stražarskih kula, jedino na periferiji grada dve

zgrade, a između njih prostorija sa česmama do kojih je teško doći. A grad je lep, sa srednjovekovnim crkvama, pitoresknom arhitekturom. Prometne ulice, kvartovi vila sa baštama, prozori sa nežnim zavesama. Ponekad sa prozora užasnuti pogledi, kao da se pitaju: „Ko su te prosjakinje?“ Koliko je bolelo prolaziti kroz naseljen deo grada! Fragmenti iz ranijeg, pravog života, kad smo još hodale trotoarom i imale svoj dom, porodicu.

U taj grad su nas doveli da čistimo ruševine jer su neke četvrti bile praktično srušene sa zemljom. Mi smo svakog jutra prolazile kroz prometni centar kao horda prosjaka. Bombardovani kvart se nalazio na kraju grada suprotnom od našeg prebivališta. Po ciči zimi prenosile smo kamenje sa mesta na mesto. Čuvari, vojnici veterani, imali su čovečan odnos prema nama. Povratak u štalu bio je užasan. Na ulazu smo dobijale grozan čorbuljak i parče hleba. U štali je bio razastrt tanak sloj slame. Svugde vaši, vaši, vaši! Po pola noći smo trebale vaši jer se nije moglo spavati od njih. Nedeljama nije bilo kupanja.

Učestali su alarmi zbog vazdušnih napada. Tada bi nas saterali u polusrušenu crkvu. U tim teškim danima nalazila se među nama jedna izvanredna žena koja je zaslužila da je nikad ne zaboravimo. To je bila gospođa Hodoši koju smo svi zvali Mancineni. Ona nam je pomagala da ne klonemo, bodrila nas, zalazila u podrume porušenih kuća i tu pronalazila hranu.

U našem boravištu su komandovale dve slovačke Jevrejke, kapoi, Edita i Magda. Bile su debele (!), čiste, lepo odevene, ali grube i bezdušne. Ne znam kakva ih je sudbina zadesila posle rata. Ako su ostale žive, pitam se da li im je san bio miran?!

Žene su umirale svakodnevno. Nije bilo lekova.

Jednog dana pronela se vest da će biti „selekcija“. Ja sam imala visoku temperaturu, ali me je Vera vukla sa sobom na rad. Zar se nije znalo šta biva sa bolesnima? Sela sam na jedan kamen, a Vera je lutala između ruševina sa praznom zardalom konzervom i tražila vode za mene jer sam gorela od temperature dok me je žeđ strašno mučila. Toga dana se nije ništa desilo, ali sledećeg, 21. februara ujutro podelili su nas u dve grupe: na bolesne i bolesnije! Ja sam dospela među bolesnije. Rastavili su me od Vere.¹ Bila sam ubeđena da je tu kraj. Bacali su nas na kamione uz obavezno urlanje esesovaca. Sećam se da je sunce grejalo,

¹ Veru Rip sam ponovo sreća tek u oslobođenom Somboru. I ona je prošla svoj pakao i stigla kući u Jugoslaviju. U ratu je izgubila roditelje i rođenu sestru dr Ružicu, partizansku lekarku koju su četnici osudili na smrt i ubili u Kolašinu početkom 1942. godine. Vera Rip Obradović živi i danas u Beogradu.

što mi je prijalo. Inače sam bila sasvim obamrla, ravnodušna, pomirila sam se sa krajem.

Kasno uveče 21. februara 1945. stigle smo kamionom pred bolničku baraku logora Vatenštat. Mala lekarka Poljkinja nije bila Jevrejka, ali kod nje nije bilo ni traga antisemitizma, tako čestog kod mnogih Poljaka. Bila je oličenje plemenitosti i humanosti, a svoje držanje prema nama prenela je i na bolničarke. Činile su što su mogle: topla ljudska reč, relativna higijena, tišina jer ništa drugo u onim uslovima nisu mogle ni pružiti. Ovaj predah je za neke stigao kasno pošto su već prvih dana boravka u Vatenštatu izdahnule. Tada su saveznička bombardovanja bila već svakodnevna – saveznički obruč se stezao, Saveznici su se približavali sa svih strana. Početkom aprila strpali su nas u otvorene furgone i krenuli smo. Kuda?

Sećam se da je kompozicija bila dugačka. Sedele smo zgrčene, zbijene, bez hrane, bez vode. Kružili smo okolo, od logora do logora. Nigde mesta. Oranijenburg – Sachsenhausen. Povremeno alarm, pa se esesovci sklanjaju u rovove, podalje od pruge. Najzad smo jedne noći konačno stali. Bio je 12. april u Ravensbriku. Esesovci su urlali: „Raus, raus! Roosevelt wartet euch!“ („Napolje, Ruzvelt vas čeka!“). Toga dana je umro Ruzvelt.

Poterali su nas u barake. U mraku se penjem na gornji poslednji ležaj. Stropoštavam se i padam u san sličan bunilu. U Ravensbriku nismo radile. Logor je bio u potpunom rasulu. Pričalo se o kraju rata, o evakuaciji. Hrana više nije pripremana nego su nam podelili konzerve iz nekih paketa. Ti paketi su odneli i svoje žrtve pošto organizam nije podnosio jaču hranu. A otimačine, krađe? Glad, kojoj smo bile izložene cele godine, nemilosrdno je kosila i uništavala.

Dva dana smo tavorile van baraka, a onda smo konačno 28. aprila krenule pešice. Kolonu su vodili esesovci i esesovke sa vučjacima, uz urlanje i pretnje metkom za slučaj zastajanja. Putevi su bili zakrčeni sa svih strana, u svim pravcima. Nemačko stanovništvo je ponešto od svoje imovine natovarilo na kola sa konjskom zapregom i bežalo na zapad. Mi smo išle, išle, bolje reći bauljale poslednjom snagom ne znajući kuda. Front je bio oko nas, avioni su nas nadletali. Kraj je tu, ali mi smo još uvek bile robovi. Pred veče smo stigle u Malhov, polegale po podu i zaspale.

Svanulo je jutro. Po navici smo se postrojile u petoredove i čekale, čekale – ali nigde Nemaca! I pojavio se prvi Crvenoarmejac na rukama

Francuza iz susednog muškog logora. Bio je to kraj rata – naše oslobođenje. Da li sam klicala? Ne znam, osetila sam se beskrajno usamljena. Na taj put nisam krenula sama, a sad sam sama, bez majke.

U logoru je nastao haos, jurilo se na sve strane u potrazi za hranom, logor je ličio na mravinjak. Ja sam u to vreme bila sa jednom devojkom iz okoline Budimpešte. Vukle smo se po logoru, odrpane, kao kosturi, svaka po 30 kila! Uveče nam je saopšteno da svi logoraši prelaze u susedno esesovsko naselje. To su bile lepe napuštene jednospratne vile, potpuno demolirane. Ostali su samo kreveti. Smestili smo se na mansardu jedne takve kuće.

Tako je protekao prvi dan na slobodi, u košmaru, u apatiji. Trebalo je da prođe još mnogo dana da bih počela da osećam život. Posle 8. maja, Sovjetska vojna komanda je organizovala ishranu za nas. Donosili smo hranu iz bivše esesovske kuhinje u kojoj su kuvali oslobođeni francuski zarobljenici. Jednog dana je objavljeno da je proradilo kupatilo: topla voda, kabine sa kadama, svak sam u kabini! Iz susednih kabina čula se pesma. Zaplakala sam.

Sredinom maja saopšteno nam je da se sabirni logor za repatirce Jugoslovene nalazi u Nojbrandenburgu, pa smo krenule tamo. Jedne večeri pre polaska pojavila se Julika Ofner, sedamnaestogodišnja Somborka koja je prvih dana odvedena transportom iz Aušvica. Beskrajno smo se obradovale jedna drugoj. Pripadale smo istom svetu, provele de-tinjstvo u istom gradu. Ostale smo zajedno.

Putovanje za Nojbrandenburg bilo je prava avantura. Pruge su bile razrušene, pa je vozova bilo samo mestimično – ostalo pešice.

Stigle smo u Nojbrandenburg; sabirni logor je bio smešten u pet sabirnih zgrada na brdu. Susrele smo Jugoslovene, bivše zarobljenike. Kako su nas toplo pozdravili, ganuti našim izgledom! A izgledale smo bedno. Odveli su nas kod komandanta pukovnika. Mislim da se zvao Bošnjak. Bio je blag i ljubazan i pobrinuo se za naš smeštaj. Tek smo onda počele da se opuštamo. To je bila prva etapa povratka kući.

Iz Nojbrandenburga, gde sam ležala bolesna od infiltrata pluća, krenuli smo krajem jula češkim autobusima u Prag. Put kroz porušenu Nemačku, Drezden, Berlin. U Pragu smo bili tri dana u karantinskoj stanici. Zatim vozom, beskrajno dugom kompozicijom, krenuli smo u Jugoslaviju. Put je trajao dugo. Tek 9. avgusta smo stigli u Petrovgrad (današnji Zrenjanin), gde smo dobili objave i krenuli kućama kojih više nije bilo. Stigla sam u Sombor i smestila se kod prijatelja. Vratila sam se bez majke. Otac je stigao deset dana posle mene.

Moj otac se ubrzo oporavio i krenuo na teren, na gradnju mosta u Baranju. To je bio jedini lek za napaćenu dušu. Ja sam prionula na učenje. Privatno sam položila maturu, a u proleće 1946. upisala sam se na Tehnički fakultet u Beogradu, na Građevinski odsek. Zahvaljujući Jevrejskom studentskom domu, u kome se nalazila većina onih koji su pretrpeli velike gubitke i patnju, imala sam snage da nastavim i vratim se u život.

Ipak, rane su veoma duboke, neće se nikad zalečiti.

Svoj radni vek provela sam u Beogradu kao građevinski inženjer. Moj muž Nikola Timar, elektroinženjer-elektroničar, takođe je preživeo holokaust, ali je izgubio celu porodicu. Brata Zoltana su mu mađarski okupatori obesili 1941. u Novom Sadu. Imamo sina Aleksandra-Sašu, kćerku Lidiju i četvoro unučadi. Oni su nam jedina uteha za patnje iz prošlosti.